

04. oktober

UKA2018/7

2019-mut aningaasanut inatsisissatut siunnersuut.

(Aningaasaqarnermut Akileraartarnermullu Naalakkersuisoq)

Siumup pigaartippaa aningaasarsiornikkut siuariartorneq nunap tamarmi ine-riartorneranik malitteqassasoq.

Tamannalu aamma aningaasarsiorfissanik pilersitsiniarnermik aningaasalersuinissanillu pisussaaffiliisussaavoq, inuiaat ataasiuvugut nammaqatigiinnermik anersaaqarluni ingerlatsiffiusut nunaqarfiit isorliunerusullu sanaartornikkut aamma malunnaatilimmik ingerlatsiffiunissaat erseqqissassallugu pingaaruteqarpoq pisariaqarlunilu, ukiuni arlalinngortuni aningaasanut inatsisissatut siunnersuutaasut peqataaffigisarsimavavut sunniuteqarfigalugillu naak aningaasatigut unammillernartut eqqarsaatigigutsigit sunut tamanut akissaqannginnerput nassuerutigigaluarlutigu taamaattoq.

Aningasarsiornikkut ataasiinnaanerusumik tunngaveqarluni ingerlatsinitta kingunerisaanik suli sukangasumik tullerriaarisariaqarnermiippugut, taamaattumik sanaartornikkut takornariaqarnikkullu aningaasarsiornikkut iluaquteqarnerunissarput aalluttuartaqarparput aamma aningaasalersuinissat eqqarsaatigalugit aningaasammi amigaataasut aningaasaliinerunikkut siunissami

pitsaanerusumik isaatitsiviusinnaanerak kissatigigutsigu saneqqus-sinnaanngilarput.

Aningaasanut inatsisissami ukiunilu missingersuuteqarfiusuni mit-tarfiliortiternernut aningaasalersuutissat takunngilavut sooq? Akis-sutissarsissajunnarsi-varpummi.

Nunatsinni RAL-ip nutaamik aappaagu aggusti 2019 aallar-nerfigalugu aqquteqalernissaa pillugu suliniarneq annikippallaartu-tut isigaarput. Aqqutit nutaat ammartussaapput, taamaattumik naalakkersuisunut apeqqutigissavarput suut suliniutit suliarineqar-simanersut, nunatta aningaasarsiornikkut iluaqutigisinnaasaanik sukkasuumik aallarnisarnissaq eqqarsaatigalugu.

Siumumiit isumaqarpugut tunngaviusumik Pensionisiallit tamarmik nammineq aapparissalluunniit isertitai apeqqutaatinnagit Tunngaviu-sumik pensionisialernissaat inatsisitigut tunngaviusut 2019-imi suliarineqassasut taamaalilluni aningaasalersuinikkut 2020-imut piviusunngortinneqarsinnaaniassammata. Siumumiimmi pingaar-titaraarput sulisinnaasut tamarmik sulisinnaanissaat, aamma utoq-qalinersiaqalernissap ukiui nalleraluaraanni sulerusuttunut suline-rup akilersinnaasuunissaa uani anguneqartariaqarpoq. Tassami utoqqalinersiallit sulisimanertik pissutigalugu tunngaviusumik utoqqalinersiamik pisinnaanerak atuukkunnaartarpoq Siumumiilli isumarput ersarissoq annisissavarput; sulisinnaasut tamarmik

pisariaqartippagut, aamma ataqqinartut utoqqartavut, ilisimasanik ulikkaartut.

Inuit sulisinnaasut tamarmik sulilernissaat sulissutigissavarput.

Aningaasarsiakinnernut akunnattumillu isertitalinnut ukiumut 250.000 kr. tikillugit isertitaqartartunut atuuttussamik akileraartarnikkut sulinermut ilanngaatiq atuutsinneqalernissaa Naalakkersuisut suliarissagaat, ukiuni tulliuuttuni sisamani tamakkiisumik atuutsikkiartuaartussanngorlugu. Sulineq akilersinnaanerulerpat Siumumiit isumaqarpugut sulisinnaasut, sulinngittulli, sulilissasut. Aamma taamaassaaq namminiilivinniarluta sulivugut sulisinnaasut tamarmik sulinissaat pisariaqartipparput.

Mittarfissualiornissaq piviusunngortinneqassaaq!

Ilulissani, Nuummi Qaqortumilu mittarfiliornissat aalajangiiffigineqarnissaasa ukiaq manna ataatsimiinnermi naammassillugit suliarineqarnissaat inassutigaarput, tassami 2015-imiilli Inatsisartut aalajaangiisaqattarneri pilerput, maannakkullu tassa piffissanngorpoq allajangiinerup inissivinneqarnisaanut. Naalakkersuisullu nersualaarusuppagut minnerunngitsumik siulittaasuat, mittarfinnik sanaartornissat aningaasalersorneqarnissaat pillugu Inatsisartut suliakkiissutaat naammassiniarlugu ilungersorlutik sulilluarnerat pillugu. Suliap pissanganartup naammassineqarnissaanut aningaasatigut qanoq kinguneqarsinnaanera ilisarnarsiartorpoq, maan-

nakkullu naalagaaffiup aningaasaleeqataasinnaanera allaat periarfissaalerluni aammalu Amerikarmiut soqutiginnippaluttut eqqaassagaanni ila periarfissavut aaqqikkiartuinnarput, minnerunngitsumik nammineq aningaasaatitta allatigut aamma ineriartortitsinissatsinnut pisariaqartinnerat eqqarsaatigalugu.

Siumumiit ersarissumik oqaatigissuarput, Naalakkersuisut siulittaasuata aammalu Danskit statsministeriata akornanni isumaqatigiisutaasoq Siumumiit tamakkiisumik taperseratsigu aammalu soorlu mittarfissualiassanut aningaasalersuinissaq tamakkiisoq pineqalerpat ilanngullugu akuersissutigineqarnissaa suleqataaffigiumaarlutigu.

Illoqarfinni Tasiilami, Uummannami, Qeqertarsuarmi, Qasigianguani, Kangaatsiami, Narsami, Nanortalimmi Ittoqqortoormiunilu mittarfiliassatut pilersaarutaasut aningaasalersorneqarnissaannut pilersaarusiornissaq ilanngullugu naalakkersuisunut isumageqqarput.

Taamatullu Kangerlussuup Narsarsuullu siunissaat pillugu Qeqqata Kommuunianik Kommuuni kujallermillu Naalakkersuisut suleqateqarnerata ingerlaaqinnissaa kaammattuutigaarput, taamaasilluta kommuunit pineqartut piaartumik toqqissisimallutik ingerlaaqinnissaat anguneqaqqullugu.

Sisimiuniit Kangerlussuarmut aqqusinniortoqarnissaa pillugu Naalakkersuisut Qeqqatalu kommuuniata akornanni suliat ingerlanneqartut ukkanneqarlutik ingerlanneqarnissaat Siumumiit naatsorsuutigilluinnarparput, taamaalilluta aamma kommuunip pilersaarusiornini nalorninani ingerlanniassammagit.

Naalakkersuisooqatigiit Naalakkersuisooqatigiinnillu tapersersuisut Dermokraatit akornanni angallannermut assartuinnermullu tunngatillugu anguniagassatut isumaqatigiissutaat Siumumiit tamakkiisumik suleqataaffigissavarput, neriullutalu Inuiaqatigiinnut tamanut iluaqutaasumik utaqqisitsinatalu angusaqarfigiumaarlutigu. Ukioq 2019-imut aningaasanut inatsimmi qulakkeerneqartariaqarpoq mittarfissualiorluni nivariarneq siulleq 2019-imi pissasoq.

Miserratigineqarsinnaanngitsumik angallannikkut sullissineq imaannaanngitsumik killeqqavoq. Kiffartuussinissamik isumaqatigiissutit maanna atuuttut pillugit aningaasaliisoqaqqissinnaanera misissor-neqassasoq kissaatigaarput. Siumumiit anguniagaraarput mittarfissuit atulereerpata aammalu mittarfeeqqat atuutilerpata nunatsinni niuernikkut ima inerisimatigilersimassasugut, allaat kiffartuussinissamik isumaqatigiissutit sumiiffinni amerlanerpaani atorunnaarsimassallutigit. Tassami inuussutissarsiornikkut ineriartornissaq sulissutigissavarput, takornariaqarnikkut, aalisarnikkut, aatsitasaqarnikkut aammalu inuus-sutissarsiutini allani annertunerpaamik

aningsaasaqarnikkut ineriartornissaq pingaarluinnartuusoq oqaatigis-savarput.

Taassumalli tungaanut attaveqaaqatigiinnerup iluani aaqqiissutissat ingerlatsivinnut akornutaanngittumik aammalu ineriartornissamut uninngatitsisuunngittumik aaqqissuussaajuarnissaat Siumumiit kissaatigaarput.

Taamaattumik assartuussinerup iluani akimmisaarfiit sukkasuumik aaqqinneqartarnissaat pingaartuuvoq. Uummannami Qaanaamilu talittarfiit aningaasalerneqareersut piaarnerpaamik naammassineqarnissaat Siumumiit kissaatigaarput. Talittarfiimmi taakkuupput, aalisarnerup maanna taakkunani sumiiffinni ineriartupiloortup akimmisaarutai, taamaattumik naalakkersuisut apererusuppagut suliat sumut killiffeqarnerinik aammalu qaqugu naammassineqarnissaannik.

Taamatuttaaqq nunatta iluani talittarfeqarnikkut piorsaanissat pilersaarusionerqarnissaat kissaatigaarput. Ilaatigut ilisimavarput sumiiffinni ilaani annertunerusumik pisariaqartitsisoqartoq, soorlu Kangaatsiami Kangaamiunilu.

Kangaatsiami nutaamik atuarfiliassaq aningaasaliiffiqineqassasoq, Kangaamiuni atuarfik nutarterneqassasoq. Illoqarfinni Nunaqarfinnilu meeqqat atuarfiisa nutarterneqarnissaat pillugu nutaamik tullerriiarisoqassasoq.

Nunaqarfinni timersortarfiit pillugit kommunit suleqatigalugit paaseqagiittumik periuseqarnissat pillugu aappassaaneerneqarnissanut paaserusupparput nunaqarfiit sorliit timersortarfittaarsinnaanissaminnik pisariaqartitsinersut.

Nunatsinni teknikkikkut ilinniartitaanerup annikinnerusumik aammalu qaffasissumik ingerlanneqarsinnaanissaat pillugu KTIp ineriartortinneqarnissaa pillugu pilersaarummik suliaqartoqarnissaa sulissutigineqassasoq aningaasaqarnermi inatsimmi qulakkeerneqassasoq kissaatigaarput.

Nunaqarfiit Illoqarfiillu ineriartortinneqarnissaannut pilersaaruserneq aallartinneqassaaq, ineriartornermi aporfiusartut piiarlugit. Kommuunit suleqatigalugit pilersaaruserneq ingerlateqqullugu Naalakkersuisunut kaammattuutigaarput.

Silaannaap allanngorarnera uparuagassaannngitsumik pivoq. Taamaattumik nunarput nunarsuarmiooqataasutut akisussaaffimmik tigusissaaq, suliniut-eqarlunilu avatangiisinut mingutitsinerup minnerpaaffissaaniitsinneqarnissaanik sulissuteqartoqartuarnissaa sulissutigissallugu.

Silaannaap allanngoriartornerata kingunerisaanik inoqarfinni eqqaanilu nunap allanngoriartornerata kingunerisinnaasai pillugit nalunaarsuisoqassasoq, tamannalu iluatsillugu avatangiisit pillugit aningaasaateqarfik tamakkiisumik pilersinneqassaq.

Ukioq 2030 tikitsinnagu Nukissiuutit minguitsut atorlugit nunatsinni inoqarfiit tamarmik nukimmik pilersorneqalersimanissaat anguniarlugu pilersaarusionerq aningaasaliiffigineqarluni suliaralugu aallartinneqassasoq.

Nunatsinni inuussutissarsiornikkut ineriartortitsinerunissaq tikeqqilaassavara.

Nunatsinni inuussutissarsiutit nutaat pilersiortornissaat, oqarennittut, aatsaat taama pingaartigilerpoq. Tamannalu aallulluar-niarlugu namminersortut nunatsinnut kivitseqataasussat tapersersorniarlugit nunatsinni Inuutissar-siutinut qularnaveeqqusiisarnermut aningaasaateqarfik pilersitsisoqarnissaa (Grønlands erhvervs-garantifond) Siumumit misissorneqassasoq kissaatigaarput. Taanna atuutsinneqassaaq Inunnut Namminersortunut, Ingerlatseqatigiiffinnut Nunatsinni angerlarsimaffeqartunut tamanut.

Taamaasilluta aamma inunnut toqqaannaq tunnganerusut matumuuna tikilaarniarpakka.

Meeqanut ulluunerani paaqqinnittarfeqarnermi kommunini tamani utaqquisuerunnissaa anguniarlugu Namminersorlutik oqartussat Kommuunillu pilersaarusionerqatigiinnissaat aningaasaliiffigineqarsinnaanera misissoqqarput.

Kommunini tamani utoqqaat illuinut utaqquisuerunnissaa anguniarlugu Namminersorlutik oqartussat Kommuunillu

pilersaarusioqatigiinnissaat aningaasaliiffigineqassasoq kissaati-gaarput. Taamaasilluni utoqqaat illuisa kinguussaasimasortaat qanoq iliorluni iluarsartuuteqqissinnaanissaat pillugu suliniutitik aallartitsisoqartariaqarmat.

Nunarput tamakkerlugu Innarluutillit sullinneqarnerat naleq-qussaaviginiarlugu suliniutit Kommuunit peqatigalugit ukiut tamaasa sulissutigineqartassapput Innarluutillit illersortaata inner-suussutai timitalersorlugit.

Siumumiit pingaartipparput meeqqerivinni sulisunut, soorlu perorsaasunut atugassarititat piaartumik iluarsiivigineqarnissaat anguneqassasoq.

Suliassaqarfiit Nunatta tigusinnaasai pillugit nalunaarusiorto-qarnissaa arlalissuartigut inatsisartunit naalakkersuisunut suliak-kiutigineqartarsimavoq. Tamannalu suliaq naammassineqartaria-qartoq Siumumiit isumaqarpugut. Taamaattumik nalunaarusiaq naammassineqarsimassappat Siumumiit neriuutigaarput naalakker-suisut inatsisartunut agguaassinnaassagaat.

Taamatuttaa pingaarluinnartutut isigaarput, nunatta danmarkillu akornanni aningaasat ingerlaarnerat pillugu Inatsisartut naalakkersuisunut suliakkiutigisimasaat naammassineqartaria-qartoq aammalu inatsisartunut agguaanneqartariaqartoq. Tassami qulaajarneqartariaqarpoq ingerlatseqatigiiffittut iluanaarutitik

erngiortumik aningaasanik annissuisoqarsinnaanerut unitsivinnissamut suut aaqqiissutaasinnaanersut ersarissumik killilerneqarninnissaanut sinaakkusiornissamut inatsisartut toqqammavissaqaqqullugit.

Naggataatigut tikikkusupparput nunatsinni inuussutissarsiutit pingaarnersaat Aalisarneq.

Siumumit Kalaallit Nunatsinni aalisarnikkut pisassiissutaasartut tamavimmik Nunatsinnut aningaasarsiornermut iluaqutaanerpaanngortinnissaat anguniarlugu Naalakkersuisut suliassanut periusissiuussasut, Inatsisartunut saqqummiunneqartussamik, suliaqartariaqartut. Aalisarnerup iluani attuumassuteqarsinnaasut tamarmik isumaliutigalugit sularineqarnissaa kissaatigaarput.

Ataatsimut isiginnilluni aningaasanut 2019-mut inatsisissap isumaqatigiin-niutigineqarnerani Siumumiit suleqataanissarput qilanaaraarput missigersuusiortarnermi inatsit ukiut missigersuuteqarfiusut ilanngullugit oqimaaqatigiissumik missigersuusiorneqartussaavoq tamatumali maanna siunnersuutikkut naammassiniarnera takusinnaavarput, pingaarnersiunerillu isumaqatigiinniarnikkut oqaloqataaffigerusuppavut.

Oqallilluarisilu

Hermann Berthelsen, Siumut